

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Datum

2025-10-02

Diarienummer

Å 2025-1493

Remissvar – Bättre förutsättningar för klimatanpassning

Tillväxtverket arbetar för konkurrenskraftiga företag och hållbar utveckling i alla delar av Sverige. Det gör myndigheten genom att skapa förutsättningar för stärkt konkurrenskraft, ökad innovation, stärkt omställningsförmåga och en hållbar utveckling i hela landet. Myndigheten arbetar inom tre politikområden - den regionala utvecklingspolitiken, landsbygdspolitiken och näringspolitiken - som är ömsesidigt förstärkande. Vi är ansvarig myndighet för riksintresse industriell produktion.

Vårt arbete syftar till att stärka sambanden mellan näringslivsutveckling, samhällsplanering och hållbar regional utveckling. Remissvaret är skrivet utifrån dessa utgångspunkter.

Sammanfattande synpunkter

- Tillväxtverket avstyrker ytterligare krav på kommunerna i översiktsplanen avseende klimatanpassning och att kommunerna ensamt ska ha en särskild upplysningsskyldighet. Vi anser att regionerna och den regionala strategiska planeringen måste få en roll i utvecklingen av länen kopplat till vägval för klimatanpassning.
- Tillväxtverket avstyrker införandet av nya områden i 4 kap. MB och att riksintressemyndigheter för varje område ska värdera om riksintresset påverkas av fysiskt skydd mot översvämningar.
- Tillväxtverket avstyrker förslaget om en särskild parlamentarisk kommitté för en specifik fråga avseende klimatanpassning för havshöjning. Tillväxtverket ser behov av mer tvärspektoriella lösningar på nationell nivå, inte enfrågelösningar utan tydliga öppna processer. Vi anser att speciallösningar inte gynnar samhällsutvecklingen som helhet eller förenkling vid planering och utveckling.

Ansvar, kunskap och krav

Tillväxtverket tackar för möjligheten att lämna synpunkter och anser att utredningen beskriver en rättvisande problembeskrivning, men att vi landar i andra slutsatser vad gäller lösningar och avstryker därmed flera förslag.

Tillväxtverket anser att det är bra att staten tar ansvar för att bidra och ta fram effektiva och genomförbara klimatanpassningsåtgärder och identifiera möjliga finansieringsmodeller. Men vi ser att ansvar och roller som pekas ut i utredningen snarare komplicerar än förenklar det planeringssystem vi har i Sverige, och har behov av att utveckla.

Krav på kommunerna

Vi ställer oss inte bakom förslagen om mer krav i kommunernas översiktsplaner. Frågor kring klimatanpassning är antingen av den dignitet att det kan krävas mellankommunala eller regionala översikter kring förutsättningar eller mer detaljerade underlag. Översiktsplanen är inte rätt verktyg. Syftet med en översiktsplan att väga olika allmänna intressen mot varann, inte att ge specifik information till fastighetsägare dvs enskilda intressen. De ändringar som infördes i PBL 2018 anser vi är tillräcklig nivå utifrån översiktsplanens vägledande syfte.

Utredningen lägger stor extra börda på alla kommunerna vad gäller underlag, kunskap och upplysningar om klimatanpassning, kunskap och upphävande av planer samt upplysningsskyldighet. Kravet på att alla kommuner ska ha en upplysningsskyldighet avseende naturhändelser ställer vi oss inte bakom. Kraven på kommunerna utifrån kommunernas olika förutsättningar är inte rimligt för händelser de inte råår över. Flera statliga myndigheter har avsevärt bättre kapacitet och kunskap att tillhandahålla uppdaterade och relevanta underlag och bör i stället få i uppdrag att redovisa regionala och lokala underlag avseende de naturhändelser som avses.

Tillväxtverket avstyrker ytterligare krav på kommunerna i översiktsplanen och att kommunerna ensamt ska ha en särskild upplysningsskyldighet. Vi anser dock att det är positivt med de förslag som stärker kommunernas möjlighet att vara proaktiva och ta ansvar genom markreservat i detaljplan, upphäva planer och möjlighet för krav före bygglov.

Statlig och regionalt ansvar

Ett mer statligt ansvar för klimatanpassningsåtgärder måste ske med medel och samverkan med kommunerna, för alla typer av anläggningar. Frågan är också viktig för en hållbar regional utveckling varför regionerna, i egenskap av regionalt utvecklingsansvariga, måste vara en del av processen för klimatanpassning och regionala vägval.

I betänkandet nämns varken regional utveckling eller regional strategisk planering kopplat till det regionala utvecklingsansvaret som regionerna har. Länsstyrelsen har en viktig roll som en samlad stat på regional nivå och för avvägningar mellan olika intressen och ansvariga för regional utveckling och regionala vägval är landets 21 regioner.

Roller på regional nivå

Tillväxtverket anser inte att konsekvenserna av förslagen kopplat till länsstyrelsens och nationella myndigheters roll i relation till regional strategisk planering och det regionala utvecklingsansvaret är tillräckligt belysta. Regioner har bildats i samtliga län och utvecklingsansvaret har succesivt flyttats från länsstyrelsen till regioner under 25

års tid. Det är därför relevant att även väva in hur en framtida territoriell politik, regional strategisk planering kan nyttjas i frågor kring klimatanpassning för att möta dagens och morgondagens utmaningar. Förslaget tar inte tillvara på de satsningar som görs för att stärka regionerna eller pågående arbete av regionerna avseende möjligheten att bygga resiliens och hantera klimatförändringar utifrån det regionala utvecklingsansvaret.

Ansvarsfördelningen på regional nivå har möjlighet att fortsätta förtydligas, men då måste den statliga styrningen vara stringent och ge regionerna en möjlighet att delta i samhällsplaneringen på regional nivå.

Områden av riksintresse

I betänkandet står att "längs kusten finns många områden och anläggningar som bedömts vara av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken." Tillväxtverket vill förtydliga att inga anläggningar är av riksintresse utan det är *områden som är av riksintresse för anläggningar*. Det är områden som utgör riksintresseanspråk, inte anläggningen i sig. Anspråk som omfattar nationella allmänna intressen.

Tillväxtverket avstyrker att riksintressemyndigheter för varje område ska "värdera om riksintresset försvagas i det fall det översvämmas återkommande och om anläggandet av ett varaktigt fysiskt skydd mot översvämningar skulle påverka riksintresset, positivt eller negativt." Vi anser att detta är antingen nationell planering, som inte finns för mark- och vattenanvändning på land enligt svensk lagstiftning, eller planering av en statlig aktör som i sin tur får bedöma påverkan på riksintressen av föreslagna åtgärder.

Tillväxtverket pekar ut områden för viss typ av anläggningar som riksintressemyndighet, områden som kommuner och länsstyrelser förtjänstfullt hanterar i planeringen. Tillväxtverket är inte en planerande myndighet eller förfogar över anläggningarna inom riksintresseanspråket. Det är *områden* vi har uppsikt över, inte anläggningarna.

Inom områden som påverkas av klimatförändringar och skydd för översvämningar så finns sannolikt omfattande näringslivsverksamhet av betydelse för landet och regional utveckling som inte ligger inom område av riksintresse för industriell produktion. Påverkan på områden av riksintresse, industriell produktion och näringslivet i stort bör utredas av den aktör som avser bygga en anläggning för klimatanpassning på samma sätt som vid all annan förändrad mark- och vattenanvändning. Tex sker detta inom infrastrukturplaneringen utan särskild medverkan från riksintressemyndigheter.

Riksintresse enligt 4 kap. MB

Att införa en speciallagstiftning med ett särskilt utpekande av områden för statlig exploatering harmonierar inte med det ursprungliga syftet med områden av riksintresse enligt 4 kap, som i huvudsak omfattar bevarande. Vi stödjer behovet av område av riksintresse för anläggning för klimatanpassning enligt 3 kap. MB, men avstyrker att det ska finnas i 4 kap. MB.

Tillväxtverket ser behov av en nationell tvärsektoriell planering i Sverige kompletterat med en regional planering i alla delar av landet. Tillväxtverket verkar för en sådan utveckling i flera olika initiativ, utredningar och har konstaterat behovet i flera regeringsuppdrag. Detta bör dock inte ingå i de kapitel i miljöbalken som härstammar ifrån den tidigare naturresurslagen, utan kräver ett eget planeringssystem, nya arbetssätt, demokratiska processer och en separat lagstiftning för att hantera frågor på en nationell, regional och lokal nivå.

Mer samordnad planering, färre speciallösningar

Införande av en parlamentarisk kommitté för en specifik fråga skulle få stor påverkan på utgångspunkten och grunderna i den svenska planeringen idag, ur ett systemperspektiv. Konsekvensen av införandet lyfts inte i tillräcklig omfattning, i synnerhet inte kopplat till flera förslag kring speciallagstiftning som nu finns.

Tillväxtverket avstyrker förslag av en särskild parlamentarisk kommitté. Sverige är ett av få länder i Europa som saknar en tvärsektoriell nationell planering och en regional planering i alla delar av landet. Tillväxtverket skulle hellre se en utveckling av befintliga myndigheters arbete och arbetssätt för att tillsammans skapa gemensamma vägledande och avvägda användbara planeringsunderlag, som kan tas fram tillsammans med kommuner och regioner. Krävs nationell sektorsplanering, finns det möjlighet att införa ett system såsom dagens infrastrukturplanering kopplat till ekonomisk och fysisk planering. En tydlighet avseende planering, förankring och processteg på nationell och regional nivå.

Tillväxtverket anser att det lokala och regionala inflytandet över lokal och regional utveckling inskränks genom stegvisa förändringar i specifik lagstiftning och införande av särskilda planeringsförfaranden för specifika åtgärder.

Övrigt

Tillväxtverket noterar en generös användning av olika begrepp. Områden av riksintresse avser nationella allmänna intressen. Nationella allmänna intressen är kopplat till mark- och vattenanvändning och särskilda områden som det råder brist på. Nationella allmänna intressen utifrån 3–4 kap. MB avser inte generella viktiga frågor för riket, statliga intressen eller myndigheters sakintressen.

Övriga förslag om förändringar avstår Tillväxtverket att lämna synpunkter på.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschef Kristina Zetterström. Enhetschef Åsa Bjelkeby har deltagit i handläggningen och Johanna Stenberg har varit föredragande.

Kristina Zetterström

Johanna Stenberg